

Regionstyrelsen

Information: Bildandeprojektet kring ny nationalpark och behovet av ett omlandsprojekt

Förslag till beslut

1. Godkänna informationen kring arbetet med bildandeprojektet.
2. Ge regionstyrelseförvaltningen i uppdrag att till REGU:s sammanträde 31 mars återkomma med en beskrivning av ett omlandsprojekt och ett förslag till finansiering.

Sammanfattning

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland samarbetar för närvarande kring att bilda en nationalpark i Bästeträskområdet på norra Gotland. Arbetet följer en projektplan som har en tidshorisont fram till planerad invigning av parken andra kvartalet 2025.

Under 2020 var arbetet främst inriktat på markåtkomst och kunskapsinsamling. I år fortsätter detta arbete samtidigt som underlag för naturvägledning samt förslag på syfte, föreskrifter och skötselplan för parken börjar tas fram.

En central fråga för Region Gotland är frågan kring framtida råvattenuttag från Bästeträsk. Det är väl känt inom projektet att Region

Gotland önskar en tidig dialog kring praktiska frågor kring ledningsrätt och liknande genom nationalparken.

En annan viktig fråga för Region Gotland är hur tillkomsten av en ny nationalpark på Gotland bäst kan tillvaratas för att stärka den regionala utvecklingen, men speciellt fokus på norra delen av ön.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att ett så kallat omlandsprojekt startas, som kan belysa och utveckla dessa frågeställningar tillsammans de aktörer som kan och vill engagera sig i frågan.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen beslutade 28 februari 2019 att ställa sig positiv att det bildas en nationalpark i Bästeträskområdet på norra Gotland (RS § 52).

Bildandeprocessen startade i september samma år. Samma fyra myndigheter som samarbetade under förstudiefasen – Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland – har fortsatt samarbetet, som är organiserat i projektform. Naturvårdsverket har det formella ansvaret, leder och finansierar arbetet och svarar också för markinköp. Länsstyrelsen står för lokal projektledning, det plats specifika arbetet med exempelvis inventeringar samt svarar för information. Havs- och vattenmyndigheten bidrar med expertkunskap kring söt- och kustvatten. Region Gotland representerar medborgarna och det regionala utvecklingsperspektivet.

Alla fyra myndigheter är representerade både i den gemensamma projektgruppen och i projektets styrgrupp. Arbetet följer en projektplan som har en tidshorisont fram till planerad invigning av parken andra kvartalet 2025. Ett visst samarbete sker med den andra nationalparksprocessen som för närvarande pågår, Nämдöskärgården i Stockholms skärgård.

Under 2020 var arbetet främst inriktat på markåtkomst och kunskapsinsamling. Avgränsningen av parken är en central fråga. Den yta som studerades under förstudiefasen har som förväntat krympt. Vissa områden som till exempel Fleringedalen, kuststräckan upp till Bläse, Trälgar skjutfält samt den stora kalktåkten och utskeppningen i Strå kommer inte föreslås ingå i nationalparken. Bebyggda fastigheter/tomtmark undantas regelmässigt.

Ett område som tillkommit och eventuellt kan komma att ingå i parken är naturreservaten söder om länsväg 148, vid Bräntings. Förslaget till gränsdragning ska i huvudsak vara bestämt redan vid halvårsskiftet i år, men det kan komma att göras justeringar fram till att alla förhandlingar kring markköp är slutförda eller nästintill slutförda. Det slutgiltiga förslaget kommer i vanlig ordning att remissbehandlas och eventuellt

slutjusteras innan Naturvårdsverket lägger fram förslaget till regeringen.

I år fortsätter arbetet med markåtkomst och kunskapsinsamling samtidigt som arbetet med att ta fram underlag för naturvägledning samt förslag på syfte, föreskrifter och skötselplan för parken. Andra halvåret 2021 kommer planeringen av anordningar för besökare att påbörjas. Det fysiska anläggandet av stigar och entréer m.m. startar senare och kommer sannolikt pågå fram till invigningen 2025.

En viktig fråga för Region Gotland är hur tillkomsten av en nationalpark på norra Gotland bäst kan tillvaratas för att stärka den regionala utvecklingen på Gotland, men speciellt fokus på norra delen av ön. I regionstyrelseförvaltningens förra tjänsteskrivelse (16 januari 2019) skisserades bakgrund till och förväntningarna på att Region Gotland tar initiativ till ett så kallat omlandsprojekt*:

Den andra delen, destinationsutvecklingen av området, kan möjligtvis initieras av Region Gotland, men bör sedan drivas externt av de aktörer/intressenter som på ett eller annat sätt kommer bli direkt eller indirekt berörda av en nationalpark och därmed har ett egenintresse av att utveckla de nya möjligheter en nationalpark skulle medföra. Olika former av bidrag till lokala utvecklingsprojekt kan användas som finansiering. Arbetet kan och bör synkroniseras med relevanta redan befintliga utvecklingsprojekt på området, speciellt de som rör norra Gotland/../.

Frågan diskuteras vidare under "bedömning".

Bedömning

Som beskrivits i tidigare tjänsteskrivelser är bildandet av en nationalpark en process som tar lång tid, vanligtvis mer än tio år. Vid sonderingarna inför Bästeträsk nationalpark var det första gången Naturvårdsverket använde sig av ett omfattande förstudiearbete i en bildandeprocess. Genom kontakter, information, kunskapsinhämtning och förankring under förstudien har många frågor kunnat belysas i ett tidigt skede, vilket sannolikt har underlättat dagens arbete. Vilket i sin tur gör att själva bildandeprojektet beräknas gå betydligt snabbare.

En central fråga för Region Gotland är frågan kring framtida råvattenuttag från Bästeträsk. Om det i framtiden finns behov av större vattenuttag än vad dagens tillstånd medger behövs en ny vattendom. En sådan tillståndprocess börjar med samråd och avslutas med en dom från Mark- och miljödomstolen. Det är väl känt inom projektet, vilket Länsstyrelsen också noterat, att Region Gotland önskar en tidig dialog kring mer praktiska frågor kring ledningsrätt och liknande genom nationalparken.

När det gäller hur besökare ska kunna uppleva parken och dess värden på ett bra sätt måste det finnas olika former av information och service kring transporter, aktiviteter, guidningar, måltider, boende m.m. Mycket av detta kommer att finnas tillgängligt utanför nationalparken, i dess närhet eller på övriga Gotland.

Som nämnts ovan behöver det därför – parallellt med bildandet av nationalparken – genomföras ett omlandsprojekt. Även om nationalparken i sig utgör målet för många besökares resa, är det utanför dess gränser som en stor del av servicen måste tillhandahållas. Boende, företagare, föreningar, utvecklingsbolag och vissa andra verksamheter i nationalparkens närhet kommer att spela en viktig roll för utvecklingen.

I första skedet handlar omlandsprojektet om att skapa intresse för den kommande utvecklingen och inventera vilka aktörer som är intresserade av att delta i arbetet framåt. Det långsiktiga målet är att utifrån de värden som finns i nationalparken utveckla företag och produkter som förstärker besökarens upplevelse av området. Produkter ska utvecklas med hänsyn till naturen och baseras på de värden som finns i området.

Några redan identifierade uppgifter för ett omlandsprojekt är att:

- Inventera aktörer i närheten av nationalparksområdet och på övriga Gotland.
- Genomföra marknads- och målgruppsanalyser kring gotlänningars, svenska och internationella besökarens intresse för besök i området.

- Undersöka vilken infrastruktur, kollektivtrafik, information, skyltning, spår, olika former av service m.m. en besökare till en nationalparksbesökare förväntar sig? Vad tillhandahåller staten, i form av Naturvårdsverket och länsstyrelsen, och vad tillhandahåller det gotländska samhället?
- Påbörja arbetet med produktutveckling kopplat till aktörerna. Genomföra studiebesök där omlandsprojekt har genomförts, exempelvis nationalparken Åsnen söder om Växjö.
- Samla intressenter i gemensam organisation för kommande utveckling.

Mot bakgrund av ovan, begär regionstyrelseförvaltningen ett uppdrag att till REGU:s sammanträde 31 mars återkomma med en närmare beskrivning av ett omlandsprojekt och ett förslag till finansiering.

Regionstyrelseförvaltningens samlade bedömning är att arbetet med bildandet av nationalparken följer projektplanen och går bra. Av projektplanens åtta milstolpar är dock bara en avklarad. Många års arbete återstår och regionstyrelseförvaltningen kommer att återkomma med information.

Beslutsunderlag

RS § 52/2019 Nationalpark Bästeträsk

RS 2018/1262 Information: Bildandeprojektet kring ny nationalpark och behovet av ett omlandsprojekt. Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2021-01-20

Regionstyrelseförvaltningen

Peter Lindvall
Regiondirektör